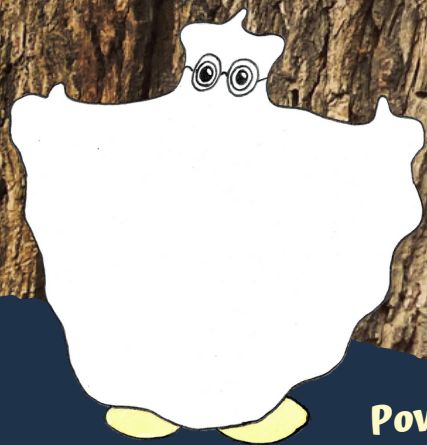


KDYŽ V DUBU STRAŠÍ



Pověstmi opředená místa kolem Třeboně

tajemná krajina



Vítejte v krajině nebeských zrcadel, protkané stříbrnými stuhami stok, řek a potoků. Na jaře se probouzí pohlazením ptačích křídel a na podzim ji uspává ukořelavka vody, která opouští rybníky v čase výlovů. Je to krajina rozsáhlých lesů a tajuplných blat, kde život nebýval snadný. Neznámé zvuky, nevysvětlitelné jevy, strach nebo neklid nahánějící místa, a někdy i chování vrchnosti, stály u vzniku pověstí, které se tady zachovaly až do dnešních dnů.

Vydejte se po stopách dávných tajemných událostí, obyvatel a míst v okolí Třeboně. Udělejte si rodinný cyklovýlet a prožijte pěkný den v přírodě, nebo si výpravy za pověstmi rozdělte na několik menších pěších výletů s využitím vlaku či autobusu.

At' už půjdete pěšky, nebo pojedete na kole, dívejte se kolem sebe, objevujte, pátrejte a hrajte si. A nezapomeňte být ohleduplní ke zdejší výjimečné přírodě a místům, která navštívíte, aby nám jejich krásy a tajemství zůstala zachována.





Dlážděný rybník Svět

O některých rybnících se říkávalo, že jsou „dlážděné“. Prý tam kdysi stávala města, která se propadla, nebo byla zatopena. Jedním z nich má být i rybník Svět v Třeboni a právě u něj to není daleko od pravdy. Když se ho Jakub Krčín rozhodl vybudovat, ukázalo se, že voda zatopí celé Svinenské předměstí. Na něm stála řada stavení a dokonce špitál s kostelem sv. Alžběty. Takový plán se třeboňským měšťanům ani trochu nelíbil, ale Krčín si stavbu prosadil u vladaře Viléma z Rožmberka. Rybník, který způsobil tolik starostí a nevraživosti, pak sám nazval Nevděkem. Jménem Svět se mu začalo říkat až mnohem později.

O Nevděku se vyprávěla i jedna temná pověst. Podle ní musí lidé odvádět rybníku daň za Krčínovu bezohlednost, a proto se v něm každý rok utopí jeden člověk.

Opatovický bezedný rybník



Podle pověstí prý některé rybníky nemají žádné dno. Povídá se, že vznikaly na místech, kde se kutalo stříbro a zůstaly tam staré šachty. Ty se pak jednoho dne propadly a bahno nad nimi udělalo vratké víko. Proto se stávalo, že se při výlovech pěšáci propadali pod loviště a už je nikdo nemohl zachránit. Taková pověst se vyprávěla o rybníku Ruda blízko vsi Branné a také o Opatovickém rybníku u Třeboně.

Někdy však za takovými pověstmi stála obyčejná lidská neopatrnost. Kdysi o Štědrém dnu si chtěli dva lidé zkrátit přes Opatovický rybník cestu do Branné. Nevěděli, že vítr v noci zavál prosekané otvory v ledu, které byly jen slabě zamrzlé. Ti dva do vsi nikdy nedošli, propadli se pod led a zůstali v rybníce.



Smolárna nebo Kolomazna?

Smolárna se říká místu v lese, které leží vlevo od silnice na Majdalenu, naproti myslivně u Petra a Pavla. Neznamená to však, že by tam lidé měli smůlu. Do konce 19. století zde stávala velká pec na tavení a zpracování stromové pryskyřice, kterou získávali v okolních lesích. Smůla se tehdy využívala hlavně pro schwarzenberské pivovary k vysmolování sudů. Když byla smolná pec zrušena, postavili na jejím místě stavení pro lesního kočího a stáj pro koně. Na některých mapách najdete tohle místo pod názvem Kolomazna.



O pekelné bráně, dračích dubech a Krčínově úpisu

Věřte, nevěřte, v místech, kde se říká na Hrádečku, býval (nebo ještě stále je) jeden z vchodů do pekla! Určitě tudy utekl i čert, který chtěl získat duši rožmberského regenta a rybníkáře Jakuba Krčína. Stalo se to tenkrát, když potřeboval Krčín přeložit koryto Zlaté stoky u Třeboně. Přes den projížděl na koni krajinou a hledal vhodné místo, po nocích při svíčce měřil, rýsoval a počítal, ale stále nemohl přijít na to, kudy stoku vést.

Nakonec povolal na pomoc temné síly, kterým se upsal vlastní krví. Ještě té samé noci se chopil Krčín pluhu, do něhož se zapřáhl čert. Z lesů za městem se ozývaly hrozivé skřeky, do kterých se mísily Krčínovy kletby a svištění jeho karabáče, namočeného ve svěcené vodě. Pekelník táhl rýhu pro budoucí stoku jako zkušený rybníkář a vedl nové koryto cestou necestou, přes pařezy i kořeny. Když koryto vyznačili, bylo do rána ještě daleko, a tak se vraceli, aby rýha byla hlubší. Čert prosil o odpočinek čím dál častěji. Žadonil však marně. Krčín tlačil radlici do země ze všech sil. Najednou se čert vzepjal, až se přetrhl železný postraněk a články řetězu se rozletěly na všechny strany. Vyčerpaný padl na zem hubou do vody, aby se napil. Když potom vstal, vrátil Krčínovi jeho úpis a se sakrováním zmizel. Lidé ráno žasli, jaké dílo zde bylo vykonáno a šeptali si, že sám by Krčín takový kousek nesvedl. V místech, kde se čertův řetěz přetrhl, prý vyrostly z přervaných článků mohutné a silné duby. Na památku spojení Krčína s pekelníkem jim lidé začali říkat dračí duby. Dnes už nikdo neví, kde tyto duby rostou, ale mělo by to být někde blízko Zlaté stoky.



Jak vyrostl Čertův dub

Roku 1604 přišla do Třeboně zpráva, že zemřel bývalý regent rožmberského panství Jakub Krčín. Hned poté se začaly krajem šířit divné zvěsti. Na hrázích rybníků, které Krčín postavil, prý byl za noci slyšet nařikavý hlas a ozýval se hrozivý praskot. To čert na oplátku honil Krčína po hrázích a ten je musel orat. Až jednou se stalo, že vjelo čertovo spřežení s Krčínem na hráz rybníka Hrádečku. Ten ale postavil rybníkář Mikuláš Ruthard z Malešova. Tím, že se čert spletl, se dostal Krčín z moci pekla. A na místě, kde se to stalo, vyrostl prazvláštní dub. Povídá se, že přímo z toho článku, který se na čertově řetězu přetrhl, když byl Krčín osvobozen od pekelné služby. Proto se dubu začalo říkat Čertův nebo také Krčínův.



Katovy jámy

Nedaleko břehu rybníka Káňova bývalo z břilické strany několik hlubších jam, o kterých se vypráví tato pověst. V Třeboni na Kopečku stávala šibenice a na té měl být oběšen jakýsi zloděj, který ani na mučení nepřiznal, kam ukryl svůj lup. Než kat položil odsouzenci oprátku na krk, zeptal se ho naposled, kam peníze schoval. A teprve v té chvíli mu to zloděj řekl. Jeden muž z Břilic, který stál nejbliže, to zaslechl. Nenápadně se vytratil a spěchal k rybníku Káňov. Kopal tam na několika místech, ale ukryté peníze nenašel. Naštvaně se sebral, odešel a nechal tam po sobě nezahrabané jámy, kterým se začalo říkat „Katovy“. Šibenice na Kopečku byla zrušena až roku 1753, když tudy měla projíždět císařovna Marie Terezie. Popraviště muselo zmizet, protože neskýtalo příjemný pohled při příjezdu Jejího císařského Veličenstva do města.

Vodní panny u Káňova



Podle pověstí na rybníku Káňově tančily vodní panny. Byla to prů průsvitná, rozevlátá stvoření s věnečky na hlavách. Jednou jel okolo Káňova sedlák s čeledínem. Zastavili se a pozorovali rej vodních žínek. Kdoví, co to čeledína napadlo, že na ně hvízdil. Vodní panny přestaly tančit a vznášely se směrem k pocestným. V sedlákovi hrklo a zaklel se Božím jménem. To je zachránilo. Vodní panny zmizely a ve vzduchu po nich zůstal zápach, jako když se škvaří koňská kopyta. Nebyly to žádné vodní panny, ale čerti, kteří v této podobě chtěli lidi ošálit. Někdy se prů stávalo, že tyto ďábelské vodní panny odtančily až na Rožmberk, kde pokoušely rybáře, tropily neplechu při výlovech a ucpávaly odtokové roury. Pomohl proti nim až svatý obrázek, pověšený na dub poblíž výpusti. Moc pekelných sil tak byla zlomena a čerti v podobě vodních panen už nikdy vypouštění rybníka nebránili.



U Francouzů

Tak se říká v Třeboni místu na křižovatce ulic Líbalova a Daskabát, kde také začíná cesta k Břilickým rybníkům. A jak ten název vznikl? Za válek o habsburské dědictví byla v zimě roku 1741 přivedena do města skupina francouzských vojáků, zajatých u Staré Hlíny. Když mezi nimi vypukly nakažlivé nemoci, dali je do lazaretu na Daskabátě, kde jich pak sedm zemřelo. Pochovali je do společného hrobu nedaleko božích muk hned za městem. Místu se pak začalo říkat U Francouze nebo U Francouzů a boží muka tam uvidíte stát dodnes.



O kocouřím spřežení pana Krčina

Vypráví se, že Jakub Krčín začal budování Rožmberka modlitbou a stavbou šibenic. S divokými chlapy, co se najímali na stavbu rybníků, bylo třeba jednat tvrdě. Když nepracovali dobře, neváhal je Krčín na místě potrestat. Šibenice nebo šibencí se ale tehdy říkalo dřevěné boudě nad čepem rybníční výpusti. Teprve v lidovém vyprávění se časem zaměnila za popravčí nástroj. Jakub Krčín byl spravedlivý, ale přísný pán a správce, není tedy divu, že o něm kolovaly nejrůznější pověsti.

Jedna z nich praví, že ve sklepě choval černé kocoury veliké jako tele, které krmil šiškami z krvavého masa. Ti kocouři byli ve skutečnosti pekelná stvoření a museli mu sloužit.

Jednou, prý to bylo o filipojakubské noci, vypustil sloužící omylem kocoury ven a ti pak řádili na třeboňském náměstí. Teprve posvěceným křížem je Krčín zahnal zpátky do sklípku.

Říká se, že mu tihle kocouři slouží i po smrti. Za bouřlivých nocí prý Krčín se svým kocouřím spřežením objíždí rybník Rožmberk. Když se mezi porvy větru ozve divoké mňoukání, prskání a práskání biče, zjeví se černě oděný Krčín na silnici mezi rybníky Káňovem a Rožmberkem a zelenýma svítícíma očima slídí kolem. Když projíždí kolem Káňova, kde stávaly jeho šibenice, rozhlédne se, jako by si prohlížel oběšence, houpající se ve větru. Poté vjede na mohutnou hráz Rožmberka a uhání mezi duby. Tam se otěží chytají výři, co nad ním krouží, a houkáním pobízejí kocoury. Krčín se schoulí v dvojkolce a hořekuje, jakých křivd se při stavbě rybníka dopustil. Když pak zaduní hrom a blesk roztrhne starý dub na hrázi, Krčín se i s pekelným spřežením propadne do země. Touží nalézt po smrti klid a pokoj, ale pověst praví, že se tak nikdy nestane a Jakub Krčín bude jezdit kolem svého největšího díla navěky.

O povodních a voskovaných plachtách



Povodně bývaly na Třeboňsku časté. Léta 1670 bylo v Rožmberku tolik vody, že tekla přes silnici do Káňova, a ještě hůř bylo v roce 1890, kdy se protrhly rybníky Spolský a Svět. Ale Rožmberk i tehdy odolal. Tak dobře ho Jakub Krčín postavil. S povodněmi souvisí pověst o voskovaných plachtách, kterými prý třeboňští rybníkáři při velké vodě přikrývají hráz rybníka, aby ji voda nepodemlela a neprotrhla. Ta pověst byla tak rozšířená, že se donesla až na císařské ředitelství vodních staveb, které vzneslo dotaz, jak se to má s přikrýváním hráze Rožmberka při povodních. Protože je-li toto opatření prospěšné, mělo by se rozšířit po celém mocnářství.

Rybníkář a stavitel Jakub Krčín z Jelčan by se takovému nápadu určitě od srdce zasmál.



Jak hajný Kráva zastřelil strašidlo

Krávovna bývala rybářskou baštou na hrázi rybníka Krásné pole, který pak byl zrušen při budování Nové řeky. Dostala jméno po Mikuláši Krávovi. Ten ji koupil roku 1611 od Petra Voka a generace majitelů téhož příjmení se v Krávovně střídaly až do konce 19. století.

Pověst vypráví, že se před mnoha lety stala poblíž Krávovny strašlivá tragédie. Myslivecký mládenec z nedalekých Kolenců zastřelil v lese dívku z Mláky, která neopětovala jeho lásku. Od té chvíle ve zdejších lesích začalo strašit. O každém novoluní se kolem půlnoci zjevoval za mohutného řinčení řetězu a ržání koní kočár, řízený oním myslivcem, dívčiným vrahem. Každý se proto raději těm místům vyhýbal. O sto let později se jedné noci vracel lesem domů Antonín Kráva, když najednou uslyšel z houštiny funění a dupání. Hlomez se blížil směrem k němu. Vzpomněl si na strašidelný kočár, v hrůze strhl z ramene pušku a vystřelil. Na nic nečekal a třesoucí se strachy běžel domů. Teprve ráno objevili, po čem vlastně střílel. Byl to jezevec! A tak zdejší lesy obohatila pověst o tom, jak Kráva zastřelil strašidlo. A ještě jedna zajímavost se váže k tomuto místu – louku pod hájovnou na břehu Nové řeky měla pronajatou slavná pěvkyně Ema Destinnová, která tady ráda odpočívala a rybařila.

Čertova šlápota aneb jak se kněz s čertem sázel



O tom, jak dopadla taková sázka, se můžete přesvědčit u hájovny Lipičí. Stojí v lese nedaleko vsi Kolence a naproti ní najdete větší žulový balvan, který má na povrchu dva důlky a jsou na něm vyryté letopočty. Rok 1896 připomíná, kdy byl kámen očištěn, ale původ letopočtu 1247 je neznámý. Zdejší pověst vypráví, jak se jeden kněz na pražském Vyšehradě vsadil s čertem, že odslouží mši dřív, než čert přinese na Vyšehrad mramorový sloup z vatikánské zahrady v Římě. Kněz dal v sázku svou duši a čert slib, že v případě prohry se už v Čechách neukáže. Když se čert vracel se sloupem z Říma, byl už tak unavený, že si musel na chvíli odpočinout. A tak po přeletu Rožmberka stanul na velkém balvanu, do něhož se pod tíhou břemene otiskla jeho kopyta. Tímto zdržením čert sázku prohrál. Než doletěl na Vyšehrad, kněz už odříkal poslední „amen“. Otisk kopyt je na balvanu dodnes znatelný, proto místu i hájovně začali lidé říkat Čertova šlápota.

Vydejte se na místa z pověstí

Mapu s přehledem všech míst a trasy, jak se k nim dostat, najdete na webových stránkách třeboňského Turistického informačního centra:

www.itrebon.cz/vdubustrasi

Většinu míst v okolí Třeboně zvládnete obejít i pěšky. Lépe je tak poznáte a procítíte jejich atmosféru. Po hrázi "dlážděného" **rybníka Svět** se můžete projít k "bezednému" **Opatovickému rybníku** a přes jeho hráz jít dále po zelené turistické značce do **polesí na Hrádečku**, kde najdete **pekelnou bránu** a možná tam někde zahlédnete i **dračí duby**. Odtud se kolem Štičího a Kaprového rybníka projdete k **Čertovu dubu** a budete-li chtít, můžete po žluté turistické značce pokračovat až k rozcestí Mlýnská stoka, odkud je to už jen pár kroků k bývalé **Smolárně**.

K rybníkům **Káňov a Rožmberk**, kde podle pověstí tančivaly čertovské **vodní panny** a kudy prý jezdívá **kocouří spřežení Jakuba Krčína**, se z Třeboně dostanete po červené turistické značce. Ta vás dovede až na hráz Rožmberka. Na jejím druhém konci pak můžete od rozcestí Smítka pokračovat po žluté a modré trase do Staré Hlíny, odkud se můžete dopravit zpátky autobusem. K Rožmberku se dá jet i vlakem a dojít na jeho hráz po cestě z okraje obce Lužnice. Jenom ke **Krávovně** a hájovně u **Čertovy šlápoty** bude jednodušší se vydat na kole.

Vydal Odbor kultury a cestovního ruchu města Třeboně v roce 2021.

Text, grafický návrh a foto Magdalena Marie Jirková, příprava do tisku Miroslav Adamec.
Vytiskla Tiskárna Protisk, s. r. o.

www.itrebon.cz/vdubustrasi